

МЕЦЕНАТСТВО - БЛАГОДІЙНІСТЬ - ВОЛОНТЕРСТВО: ДЕФІНІЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ДОБРОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СУМЩИНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.)

Скусинець Анна,

магістрантка I-го року навчання
ННІ історії, права та міжнародних відносин
Сумського державного
педагогічного університету
імені Антона Макаренка
e-mail: anya.skusinets@gmail.com

Науковий керівник: **Кудінов Дмитро,**

доктор історичних наук, професор
кафедра історії України
Сумського державного
педагогічного університету
імені Антона Макаренка

Волонтерство, благодійність, меценатство – ці дефініції ми постійно зустрічаємо, коли досліджуємо тематику альтруїзму. Утім, варто розібратися наскільки ці слова є синонімами.

Благодійність – добровільна, безкорислива та усвідомлена діяльність фізичних або юридичних осіб приватного права, що виражається через особисту або майнову допомогу, ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності та здійснюється для досягнення суспільно-значимих цілей. Благодійництво є важливим елементом суспільних відносин, спрямованих на допомогу найбільш уразливим верствам населення, доквілля, культурної спадщини тощо. Український дослідник А. Нарядко визначив благодійність, як спосіб самовираження «маси людей, яка не мала можливості проявити себе у політиці чи інших сферах суспільного буття». Він вважав, що благодійність більшою мірою слід розуміти як особисту характеристику чи сімейну традицію, що говорить про певний суб'єктивізм даного явища у досліджуваний період [7, с. 150]. Саме, у другій половині ХІХ – початку ХХ століття склалися сприятливі умови для розвитку благодійності: лібералізація законодавства, що сприяла утворення нових товариств та організацій, делегація частини управлінських повноважень органам місцевого самоврядування формування громадянського суспільства.

Ще з періоду Середньовіччя набули поширення пошесті, неврожаї, епідемії, військові напади, які різко збільшили кількість знедолених. Отож, за твердженням історика Ю. Годунського, допомога «божим людям» прирівнювалася до служіння Богу і була «необхідною умовою

особистого морального здоров'я». Благодійність – це узагальнений термін різного роду альтруїстичної діяльності, яка виконується одними особами на благо інших [2, с. 32–37].

Меценатство – це форма благодійності, що здійснюється добровільно, безкорисливо та усвідомлено фізичними або юридичними особами приватного права, що виражається через особисту майнову допомогу, ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності та здійснюється у сферах освіти, культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, науки та наукових досліджень [5]. Становлення індустріального суспільства не лише вело до збідніння. На іншому соціальному полюсі зростала когорта підприємців, які, з одного боку, мали гроші та прагнули демонстрації шляхом меценатства, а з іншого боку, розуміли необхідність вкладення коштів у підвищення освітнього рівня населення, як своїх потенційних робітників, у покращення їхнього професіоналізму. Тож частими були випадки, коли меценати вкладали гроші саме в освітні чи медичні заклади [7, с. 151].

Меценатство у сфері освіти є одним із важливих аспектів формування освіченого покоління. Наведемо приклад Лебединського повітового училища, яке існувало у 1806–1920 рр. Слід зазначити, що основні фінансові витрати на його утримання брала на себе держава: виплата заробітної платні вчителям, оплата комунальних платежів, мінімальне забезпечення науковою літературою. Проте, ми розуміємо, що це не єдині витрати, які мав навчальний заклад, а відтак меценатська діяльність допомагала державі вирішувати такі питання, як оплата навчання дітей із незаможних сімей. Зокрема, пожертва купця Гурмаженка у 1874 р. у розмірі 6 руб. забезпечила навчання 4 учням, чий батьки не мали фінансової змоги оплатити навчання [6, с. 110–111].

Сумські поміщики Линтварьови були відносно незаможні, але в міру своїх можливостей займалися благодійністю. У 1825 р. Павло Линтварьов за заповітом від свого дядька Михайла Линтварьова отримав у спадок земельні володіння на території громади Лука-Барановка. З доходів від маєтку меценат почав будівництво Троїцької церкви в Сумах. У своєму заповіті добродієць написав : «Как начатый мною храм в предместьє города, на Новом месте, во имя Святой Троицы останется незаконченным, то первая обязанность сего Павла да будет по смерти моей... докончить оный начатый мною храм в таком виде, как мною предложено и какой будет потребен к благолепию его». На будівництво храму було витрачено 17200 руб сріблом [3, с. 14а] . Ця історія одна з багатьох, яка демонструє нам волю людей залишитися навечно у своїх добрих справах.

Волонтерство – це діяльність, яка здійснюється добровільно для суспільства чи окремих соціальних груп, без розрахунку на винагороду. Французьке слово *volontaire* («волонтер») походить від латинського

voluntarius («добровільний») [1]. Волонтерські акти мають абсолютно різне спрямування. Так, у харківській газеті «Утро» за 1913 р. було зазначено, що у Сумах був проведений ряд благодійних лекцій для студентів з гігієни, географії, фізики, хімії, бактеріології, юриспруденції та медицини. Крім того, кінотеатр «Цейлон» влаштував «касси взаємопоши студентів-сумчан Харьковского технического института», де на потреби незаможних здобувачів освіти було виділено 145 руб, які були зібрані внаслідок благодійного кінопоказу. Ми бачимо, що всі організатори, активісти та «донатори», які брали участь в вищезгаданих ініціативах робили це без розрахунку на визнання та винагороду, а навпаки на благо інших, у даному випадку, студентства, що підкреслює сутність терміну «волонтерство» [4, с. 7].

Висновки. Отже, благодійність, меценатство та волонтерство – ці три терміни мають спільну рису – безкорисна допомога у різних сферах. Проте, вони не є тотожними у своєму значенні, оскільки благодійність – це узагальнений термін, до якого можна включити і меценатство, і волонтерство. Термін «меценатство» ставить на перший план саме фінансовий аспект, відтак «меценат» – це та людина, яка своїм коштом може впливати на благоустрій міста, побудувати лікарню чи фінансувати обіди для жебраків. У свою чергу, волонтерство робить акцент саме на безкорисній діяльності. Отже, волонтери – це не обов'язково заможні люди, головне, що вони готові присвятити свій час, допомагаючи іншим: проведення лекцій, організація благодійних ярмарків, збирання коштів на «кухликових зборах», ці та інші аспекти підкреслюють основну ідею – «добровільна поміч», яку можна проявити абсолютно різними способами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волонтерство. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5963>
2. Годунский Ю. Откуда есть пошла благотворительность на Руси. *Наука и жизнь. 2013: за матеріалами доповідей і повідомлень Восьмого Всеукраїнського науково-практичного семінару, 28–29 березня 2013 р.* Полтава: ПНПУ ім. Короленка, 2013. С. 32–37.
3. Комаров В. На благо края своего. *Ваш шанс.* 2001. № 46. С. 14а.
4. Лекции. Сеансы в пользу студенческого землячества. Сумы. Утро. 1913, 28 апреля. С. 7.
5. Меценатство. URL: <https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/metsenatstvo>
6. Теслик Н. М. Меценатська діяльність в освітній сфері у XIX – на початку XX ст. *Матеріали VII сумської наукової історично-краєзнавчої конференції (22–23 листопада 2007 р.)*. Суми: СумДПУ ім. Макаренка, 2007. 360 с.
7. Тронько В. Основні напрями благодійної діяльності в Російській імперії другої половини XIX – на початку XX століття. *Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання: Збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Восьмого Всеукраїнського науково-практичного семінару (28–29 березня 2013 року)*. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. 246 с.